

Utrikesutskottet

Statsrådets redogörelse till riksdagen Försättande av en militär avdelning i hög beredskap som en del av den EU-stridsgrupp som ställs upp av Frankrike, Belgien och Finland för beredskapsperioden 1.1–30.6.2024

INLEDNING

Remiss

Statsrådets redogörelse till riksdagen Försättande av en militär avdelning i hög beredskap som en del av den EU-stridsgrupp som ställs upp av Frankrike, Belgien och Finland för beredskapsperioden 1.1–30.6.2024 (SRR 2/2023 rd): Ärendet har remitterats till utrikesutskottet för betänkande och till försvarsutskottet för utlåtande.

Utlåtande

Utlåtande har lämnats av
- försvarsutskottet FsUU 5/2023 rd

Sakkunniga

Utskottet har hört
- teamledare, allmän säkerhetspolitik Markus Teir, utrikesministeriet
- utrikessekreterare Nelli Mikkola, utrikesministeriet
- äldre avdelningsstabsofficer Tatu Mikkola, försvarsministeriet
- äldre avdelningsstabsofficer, major Janne Lehtonen, Huvudstaben.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Republikens presidents och statsrådets utrikes- och säkerhetspolitiska ministerutskott (TP-UT-VA) bestämde den 6 november 2023 att en finländsk militär avdelning med cirka 30 soldater ska försättas i hög beredskap för den EU-stridsstyrka som leds av Frankrike under beredskapsperioden den 1 januari—30 juni 2024. I den stridsgrupp som leds av Frankrike deltar utöver Finland också Belgien.

Enligt 3 § 3 mom. i lagen om militär krishantering (211/2006) ska statsrådet höra riksdagen genom att förelägga den en redogörelse i saken. Efter det att riksdagen har behandlat redogörelsen beslutar republikens president utifrån statsrådets förslag till avgörande om att försätta en militär avdelning i hög beredskap i enlighet med 2 § 1 mom. i lagen om militär krishantering. Genom att

Betänkande UtUB 6/2023 rd

ställa avdelningen i hög beredskap är man förberedd för en påskyndad nationell beslutsprocess om eventuell användning av EU:s stridsgrupp och den finska militära avdelning som ingår i den.

I redogörelsen beskrivs det med vilken insats Finland har för avsikt att delta i den stridsgrupp som leds av Frankrike. Finland deltar med marinens röjningsenhet, som har till uppgift att röja minor och sprängämnen till stöd för stridsgruppen. Den finska militära avdelning som ska försättas i hög beredskap består av chefen för enheten, en nationell stödenhet, nationella stabs-officerare samt marinens egentliga röjningsenhet. Den totala styrkan uppgår till 30 soldater. De nationella kostnaderna för Finlands deltagande i den kommande beredskapsperioden för EU:s stridsgrupp uppgår till sammanlagt 7,5 miljoner euro. Detta innebär inrättande av en finsk militär avdelning, utbildning av den, dess beredskapstid och upplösningen av den. Kostnaderna täcks ur anslagen för militär krishantering.

Utrikesutskottet välkomnar informationen om att den nationella verksamhetsmodellen för deltagandet i EU:s stridsgrupps beredskapsperiod har utvecklats och förenklats utifrån erfarenheterna. Detta syns också i kostnaderna för att inrätta avdelningen. Förvarsutskottet påpekade i sitt utlåtande (FsUU 5/2023 rd) att kostnaderna för att inrätta avdelningarna tidigare har varit för höga i förhållande till den uppnådda nyttan. Förvarsutskottet konstaterade dessutom att problemen med användbarheten hos EU:s stridsgrupper innebär att deltagandet i stridsgrupperna i praktiken endast kan betraktas som ett sätt att utbilda och skapa beredskap för ett relativt litet antal finska soldater. Då är deltagandet fortfarande inte billigt. Men samtidigt ger utbildningen kunskaper som det finns användning för i Finland under en lång tid.

Europeiska unionens stridsgrupper är redskap för snabba insatser inom EU:s militära krishantering. Stridsgrupperna gör det i princip möjligt för EU att reagera snabbt på eskalerande kriser eller katastrofer utanför EU:s territorium. Stridsgrupperna ska också utveckla medlemsstaternas militära samarbete och förmåga. Målet är att stärka EU:s globala handlingsförmåga och EU:s gemensamma säkerhets- och försvarspolitik. Medlemsstaterna har försatt militära avdelningar i beredskap för EU:s stridsgrupper sedan 2007. EU:s stridsgrupper är i beredskap sex månader åt gången. Finland har deltagit i stridsgrupperna sju gånger ungefär vart fjärde år.

Stridsgruppernas ställning i EU:s metodarsenal inom krishantering och utvecklingen av den militära förmågan har stabiliserats. EU:s stridsgrupper har dock aldrig använts i krishanteringsuppdrag. Utmaningarna har i synnerhet gällt frågor om fördelningen av den ekonomiska bördan och huruvida den stridsgrupp som står i tur att försättas i beredskap lämpar sig för aktuella krisuppdrag. Utrikesutskottet diskuterade vid behandlingen av redogörelsen ingående de hinder som finns för användning av stridsgrupperna.

I redogörelsen konstateras det att det för närvarande inte pågår diskussioner inom EU om utplaceringen av den franskledda stridsgruppen under beredskapsperioden.

Deltagandeperspektiv och bedömningar

Stridsgruppskonceptet är inte problemfritt i sin nuvarande form och det krävs goda grunder för att regelbundet delta i beredskapsperioderna. Trots dessa utmaningar anser utrikesutskottet att Finlands deltagande i beredskapsperioderna för EU:s stridsgrupper är motiverat. Enligt utskottets be-

Betänkande UtUB 6/2023 rd

dömning undanröjer Finlands medlemskap i Nato inte behovet av att utveckla EU:s gemensamma säkerhets- och försvarspolitik. Särskild vikt bör dock fästas vid att det inte bildas överlappande strukturer eller funktioner, i synnerhet som merparten av EU:s medlemsstater också är medlemmar i Nato. Stridsgrupperna är också en del av EU:s övergripande och omfattande metodarsenal inom krishanteringen, inklusive civil krishantering. I detta sammanhang hänvisar utskottet till rekommendationerna i slutrapporten från den parlamentariska kommittén för krishantering.

Av redogörelsen framgår att Finlands erfarenheter av deltagande i EU:s stridsgrupper har varit positiva. I redogörelsen betonas stridsgruppernas betydelse för utvecklandet och upprätthållandet av Finlands krishanteringsberedskap och Försvarsmaktens förmågor. Deltagandet i EU:s stridsgrupper anses också stödja Finlands mål att utveckla beredskapen att reagera på säkerhetshot som eskalerar snabbt och är svåra att förutse.

Utskottet anser det vara viktigt att Finland har stött reformer som syftar till att öka stridsgruppernas användbarhet. Så länge som ansvaret för finansieringen av avdelningarna i huvudsak ligger på de medlemsstater som fullgör respektive beredskapsperiod, saknar i synnerhet de stater som ställer upp stora avdelningar också i fortsättningen intresse att använda dem i en faktisk krissituation. Också försvarsutskottet pekade på detta i sitt utlåtande (FsUU 5/2023 rd).

Utrikesutskottet anser i likhet med försvarsutskottet (FsUU 5/2023 rd) att det skulle vara naturligt att EU som helhet står för merparten av kostnaderna eftersom EU:s stridsgrupper sätts in i unionens namn. Redogörelsen lyfter fram att det som ett led i genomförandet av den strategiska kompassen inom EU också pågår en diskussion om en ökning av de gemensamma kostnaderna för krishantering så att också kostnaderna för krishanteringsinsatser som genomförs av snabbinsatsförmågan fördelas jämnare mellan alla medlemsstater. Utrikesutskottet påskyndar denna debatt och uppnåendet av resultat i frågan. Om problemen med användningen inte blir lösta, kan det i framtiden blir svårare att tillsätta beredskapsperioderna.

Det börjar vara bråttom med att lösa frågorna om användningen också för att man i enlighet med målen i den strategiska kompass som styr EU:s säkerhets- och försvarssamarbete strävar efter att utveckla EU:s snabbinsatsförmåga före 2025. Målet är att man utifrån stridsgrupper och andra förmågor som medlemsstaterna anvisat ska kunna ställa upp en EU-snabbinsatsstyrka på högst 5 000 soldater. Denna styrka ska inbegripa både arméns, flygvapnets och marinens förmågor och element som stöder dem, såsom cyberförmågor. Utskottet betonar vikten av att finansieringsfrågorna avgörs skyndsamt redan innan det byggs upp nya förmågor som kommer att stöta på samma grundläggande problem. Utskottet tillägger att det vid behandlingen av redogörelsen inte tydligt framgick hur kapaciteten hos EU:s nya snabbinsatsförmåga förhåller sig till EU:s stridsgrupper. Det är också nationellt viktigt att göra den övergripande strukturen tydligare. I och med Finlands Natomedlemskap deltar landet också i utvecklandet av Natos snabbinsatsförmåga.

Utskottet anser att samarbetet med Frankrike i denna stridsgrupp är värdefullt. Också försvarsutskottet (FsUU 5/2023 rd) betonade i sitt utlåtande att i synnerhet samarbetet med de stora unionsländerna har ett mervärde med tanke på utvecklandet av Finlands försvar. Deltagandet bidrar till ett fördjupat bilateralt och multilateralt försvarssamarbete med de viktigaste allierade och partnerländerna.

Betänkande UtUB 6/2023 rd

Avslutningsvis framhåller utskottet i likhet med försvarsutskottet att det är ytterst viktigt att riksdagen före och under beredskapsperioden hålls underrättad om alla utvecklingsscenarier som kan resultera i att en stridsgrupp sätts in. Beslutet om placering av stridsgrupper fattas enhälligt i EU, och i Finland är också riksdagen inkopplad i beslutsprocessen.

Slutsats

Utrikesutskottet tillstyrker att en militär avdelning försätts i hög beredskap som en del av den EU-stridsgrupp som ställs upp av Frankrike, Belgien och Finland för beredskapsperioden den 1 januari—30 juni 2024.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Utrikesutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner ett ställningstagande med anledning av redogörelse SRR 2/2023 rd.

Utskottets förslag till ställningstagande

Riksdagen har ingenting att anmärka med anledning av redogörelsen.

Helsingfors 23.11.2023

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Kimmo Kiljunen sd
vice ordförande Sofia Vikman saml
medlem Eva Biaudet sv
medlem Vilhelm Junnila saf
medlem Antti Kaikkonen cent
medlem Atte Kaleva saml
medlem Pia Kauma saml
medlem Johannes Koskinen sd
medlem Jarmo Lindberg saml
medlem Jussi Saramo vänst
medlem Tytti Tuppurainen sd
medlem Sebastian Tynkkynen saf
medlem Ville Vähämäki saf.

Sekreterare var

utskottsråd Jonna Savola.